

Ter nagedachtenis van **FRITS CONIJN**

De dood van Frits, de Noordhollandse KP-leider, is in de nevel van de verwarrende „Dolle Dinsdagen” ondergegaan. Het is goed, *nu*, een jaar later, en *hier*, in onze eigen Mededelingen, zijn leven, daden en dood nog eens op te roepen met enkele korte en altijd onvoldoende woorden.

Frits Gerhard Marie Conijn werd in 1923 te Alkmaar geboren. Zijn jonge jaren gingen voorbij met studie, verkennerij, zeilen, reizen, etc. In 1942 deed hij eindexamen gymnasium, doch reeds in 1941 was hij begonnen (zich de laatste jaren als amateur toegelegd hebbend op het goochelen) met het geven van goocheldemonstraties op familie-avonden, vriendenfeestjes e.d., waarbij hij het opgehaalde geld besteedde om de gezinnen van zeevarenden te ondersteunen. Dit was het begin van zijn illegale activiteit: zoals bij zoveel ondergronds werk, had ook hier een betrekkelijk geringe oorzaak grote gevolgen. Van stedelijke hulpactie vergrootte Frits zijn werk tot het verzamelen van geld in wijdere kring, reisde bankiers, industrielen, scheepvaartmaatschappijen af en legde zodoende mede de basis voor het werk van het NSF. Hierbij kwam hij ook in contact met het eerste LO-werk onder zijn schuilnamen: de Haas en Rikus (later meestal Roëll of Vermeulen).

Zoals wij weten, nam de uitbreiding van de LO-actie in 1943 grote vlucht, na de eerste collectieve maatregel der bezetters. Geld, voedsel, bonnen, persoonsbewijzen waren steeds in groeiende hoeveelheden nodig, en als noodzakelijk gevolg hiervan ontstonden hier en daar de eerste KP-en. Met enkele medewerkers begon Frits te „kraken” in Noord-Holland. Hulp kwam uit Amsterdam, uit Groningen, een paar Delftse studenten sloten zich aan bij de groep en bovendien sloten zich drie Limburgers aan. Centrum van deze KP, wier actie-radius zich steeds uitbreidde,

was het uiterst gastvrije ouderlijke huis van Frits te Alkmaar. Het was daar een „va-et-vient” van vreemdelingen, koeriersters, politiemannen etc. (dit adres werd door de SD pas ontdekt in Juli 1944!).

Er werd gewerkt tot ver buiten de provincie Noord-Holland; contacten liepen over de grens in Brabant en Limburg; regelmatig kwam er bezoek van buitenlandse agenten. Overvallen werden gedaan te Haarlem, Heiloo, Leiden, Venhuizen, Ouddorp, Houten, Schagen, Amsterdam enz. Frits nam ook deel aan de eerste overval op de Weteringschans en aan het leeghalen van het SD-flatgebouw in de Corellistraat te Amsterdam.

Door de fout van een zwakken broeder, die op een zomerse avond door de Landwacht gecontroleerd werd, terwijl hij een plezierritje maakte op een KP-motor, moest de hele groep uit Alkmaar verhuizen. De arrestant sloeg n.l. volledig door, waarbij bleek, dat de veelgezichte „Frits” identiek was aan Frits Conijn. Een onderzoek, door de SD ingesteld, maakte alleen al een hele autobus vol slachtoffers in Alkmaar, doch Frits en enkele medewerkers konden ontsnappen.

In Augustus 1944 woonde hij te Amsterdam op enkele meters afstand van de Euterpestraat, dus in het hol van de leeuw..... Er wordt op volle kracht door-gewerkt. Een fraai herenhuis op een der Amsterdamse grachten was het hoofdkwartier. Wie herinnert zich niet de grote tijd, de eerste invasiemaanden, de koortsachtige, beklemmende weken, de grote zomer van 1944..... Meer dan de helft der vrienden was reeds gefusilleerd, gesneuveld of gevangen. Onbekende lijnen van contact, verraad, corruptie, informatie, maakten elk uur van het leven tot een waagstuk. Omstreeks 20 Augustus werd Henry gevangen bij een treincontrole tussen Utrecht en Den Haag. Zijn internationale functie en zijn belangrijke contacten maakten interventie beslist noodzakelijk. Er kwam een bespreking tot stand met een tussenpersoon van de SD te Amsterdam, die losgeld zou overbrengen. Ongelukkig genoeg ontving zijn KP. de opdracht op de dag der bespreking drie bonkaartentransporten te „kraken” in de omgeving van Alkmaar, zodat op de plaats van ontmoeting geen bewaking aanwezig kon zijn. Op een caféterras bij de Berlagebrug had de samenkomst plaats het was Dinsdag 29 Augustus 1944 'smiddags 12 uur. Aanwezig waren Henry's vrouw, Frits, Tom, een voor de Field Security en de SD.-agent. Door een toeval was Frits zwaar bewapend: 3 pistolen en een actetasch met 200 patronen vormden zijn bagage.

Tijdens de onderhandelingen werden zij plotseling „als uit den hemel” door negen man overvallen. Tegenstand was zinloos en onmogelijk. Onder leiding van Oehlschlägel werden de aanwezigen, ieder aan een SD.-man geketend, op een passerende vrachtauto geworpen

en naar de Euterpestraat gevoerd. Om de schijn te bewaren nam men den tussenpersoon, die een verrader bleek te zijn, ook mee. In het hoofdkwartier van Lages werden Frits, Tom en de man van de Field Security naar de bovenverdieping gevoerd, en onder nerveuse belangstelling van een aantal SD-ers en twee typistetjes naakt op de vloer gelegd en aan de verwarmingsradiatoren vastgeketend. Men begon het verhoor met Frits, wiens PB ditmaal de naam Vermeulen droeg. Terwijl men juist met de identiteitsvragen bezig was, kwam „Hauptsturmführer” Rühl binnen. Verbaasd op Frits wijzend, vroeg hij wie dit was. „Vermeulen”, luidde het antwoord. „Ach was, scheisz!” Neerknielend en Frits scherp fixerend, moet Rühl hem dadelijk herkend hebben, want hij sprak hem met „Fritzchen” aan. „Erinnerst du dich noch, dasz wir damals mit scharf aufeinander geschossen haben,” merkte de beul sarcastisch op. Vanaf dat moment was Frits natuurlijk verloren. Hij heeft geen woord meer gezegd en werd direct naar Lages gevoerd als trotse vangst van de dag. (Deze gegevens vernamen wij na de bevrijding van den man van de Field Security, die tijdens Dolle Dinsdag kon ontvluchten en door de frontlinie bij zijn Canadese Unit wist te komen, hoewel zijn vrouw door de SD werd bericht, dat hij gefusilleerd was en zij zelfs zijn kleren kon en is gaan terughalen!)

Enkele dagen na die fatale 29ste Augustus moet Frits Conijn om het leven zijn gebracht. Nooit is geverifieerd kunnen worden hoe of waar dit is geschied. Directe interventie via hoge Duitse officieren bij Lages en Blumenthal gaven als enig positief resultaat, dat Frits 5 of 6 September 1944 uit de Weteringschans was weggevoerd en gedood, vermoedelijk op transport naar Vught, tezamen met Henry en nog elf personen. Waar de executie heeft plaats gehad, is nooit vastgesteld, zelfs niet met behulp van de na de bevrijding gevangen genomen Rühl en consorten. (Misschien weet een der lezers iets over dit dodentransport van 13 man omstreeks Dolle Dinsdag te melden?) Tom werd naar Duitsland overgebracht en keerde onlangs terug.

Dit was het tragisch levenseinde van den dapperen, edelen, jongen Frits, zonder twijfel een van de fijnste figuren uit de Noordhollandse KP. Van hem kan zonder aarzeling gezegd worden, dat hij geen vijanden had (zelfs de onderwereld der SD moest toegeven, dat Frits tot het bewonderenswaardige type van „terroristen” behoorde). Ondanks zijn jeugd was hij automatisch leider geworden van een zeer heterogene groep strijders: dit wijst op een natuurlijke voorbestemming, door zijn kameraden stilzwijgend erkend, want zijn onkreukbaarheid, rechtvaardigheid en besliste wijsheid werden als vanzelfsprekend opgevat en gewaardeerd. Menig vriend heeft in de afgelopen maanden gedacht en gezocht: „Was Frits er nog maar, dan.....” Immers zijn gaaf karakter en instinctief leiderschap zou Vaderland en illegaliteit, vooral thans, van onberekenbaar nut geweest zijn.

Met weemoed herdenken wij in deze dagen zijn rijk leven, zijn prachtig werk, zijn trieste, naamloze dood. Moge zijn edel voorbeeld ons allen blijven opwekken en de herinnering aan zijn figuur ons nooit verlaten.

L.K.P.